

 HELSINKIN YLIOPISTO
 HELSINGFORS UNIVERSITET
 UNIVERSITY OF HELSINKI

SYRJÄYTYMINEN (JATKO-OSA)
HAAGA-HELIA
Pasila - Ratapihantie 13
 Risto Hotulainen

Mistä ja milloin poikkeava sosioemotionaalinen kehitys alkaa?

Ensimmäisiä merkkejä oman sosiaalisen maailman ulkopuolelle jäämisestä

- torjuntaa
- kiusatuksi joutumista,
- kiusaajana toimimista,
- syrjäänvetäytymistä,
- yksinäisyyden kokemista.

- Päiväkotilasten toverisuhteongelmat näyttävät olevan yleisiä.
- Monilla lapsilla ne myös kasautuvat herkästi.

→ Taustalla ongelmia suhteessa vanhempiin???

2

Lapsen kiintymyssuhde –teoria (Bolby 1969-1980 – lyhyt kertaus)

- Kiintymys on käyttäytymistä, jonka tarkoituksena on sitoa äiti ja lapsi toisiinsa → hengissä selviytyminen
- Tutkimusmenetelmänä haastattelu ja havainnointi (M. Ainsworth -78)
 - Turvallisesti kiintyneet (B: secure)
 - Turvattomasti kiintyneet:
 - välttelevästi (A: avoidant)
 - vastustelevasti (C: ambivalent)
 - lisäksi ristiriitaiset lapset → äidin epäjohtonmuk. käytös
 - Crittenden (1994) jokaiselle luokalle neljä alaluokkaa ja lisäksi yhdistelmä A/C

3

- Keskeisessä osassa Bolbyn teoriassa ovat sisäiset työmallit → toistuvat kokemukset muokkaavat mentaalisia malleja
- Lapset muodostavat käsityksiä: kuka/ketkä tärkeitä ja miten heidän huomio saavutetaan ja miten käytettyihin keinoihin suhtaudutaan
- Lopulta syntyy malleja → jotka säätelevät yksilön käyttäytymistä muita kohtaan ja hänen tunteitaan tärkeitä henkilöitä kohtaan

<http://www.vle.fi/ci-bin/teemu/player.pl?url=teemu/vknaivo/insilven2.rm&w=256&h=144>

4

Minäkäsitys ja itsetunto selittämässä lapsen sosioemotionaalista kehitystä

...ei ole yhtä yleistä määritelmää eikä selvää sääntöä miten käsitteitä käytetään

- Helposti sekoitetaan jopa minäkäsitys ja itsetunto
- Ongelmana teksteissä pääasiassa käsitteiden kirjo
- a) Minäkäsitys (2-osainen: kuvaileva / arvioiva)
 - minä, minäarvio, minäkuva, identiteetti, minätietoisuus
- b) Itsetunto
 - itse, itsearvo, itsehyväksyntä, itsekunnioitus, itsetuntemus, itsearviointi

5

Minäkäsitys; pohja tavoitteelliselle käytökselle

- Ohjatessamme toimintaamme (valinnat) minäkäsitys muotoutuu.
- Jatkuva itsenmäärittelyprosessi, jossa ympäristön kannustimet ja tuki, erityisesti läheisten ihmisten antama, ovat keskeisessä asemassa.
- Ihmisellä on luonnollinen tarve yrittää selvittää mikä ja millainen hän on. Taustalla tarve myös testata itseensä liittyviä hypoteeseja ("Olen hyvä poika").
- → miten hyvin yksilö onnistuu tässä tehtävässä ja kuinka tyytyväinen hän on omaan määritelmäänsä määrittää yksilön yleisen tyytyväisyyden itseensä (itsetunto).

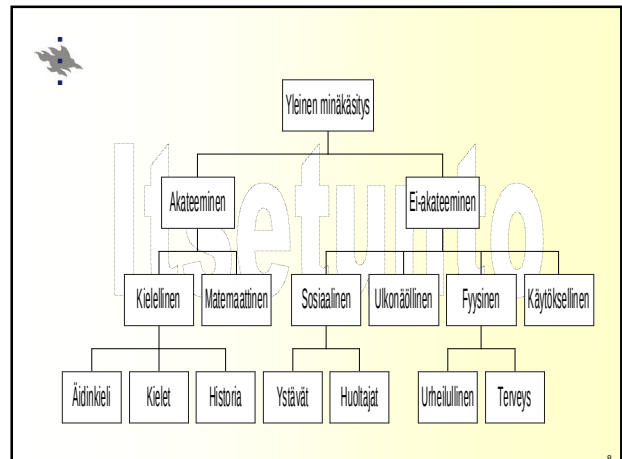
6

Minäkäsityksen ja itsearvostus

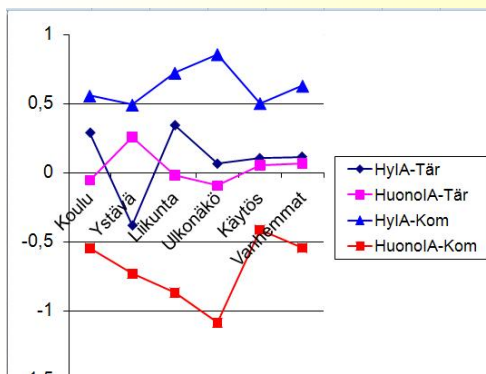
→ taustaa William James (1890)

- Hahmotti teoreettiset päälinjat nykyiselle minäkäsitys-käsitteelle
 - Subjekttiivinen, I-self (tiedän, osaan) ja objektiivinen Me-Self (tietävä, osaava) minäkäsitys
 - Perusta myös minäkäsityksen hierarkkisuuudelle ja spesifisyydelle (sosiaalinen, henkinen, materiaallinen minä)
 - Esim. Sosiaalisten minäkäsitysten moninaisuus
 - Huomasi myös toisilleen ristiriitaisten tavoitteellisten minäkäsitysten olemassaolon
 - Tärkeällä alueella epäonnistuminen vaikuttaa yleiseen itsearvostukseen (itsetunto)

7

8

9

		Kindergartn n teacher social evaluation 99	General Point Average 99	SC Social Acceptance 99	SC Social Acceptance 05	Global Self-Worth 05 (outcome 1)
Kindergartn teacher social evaluation 99	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 ,251** 170	,127 ,002 157	,127 ,154 127	,279* ,013 78	,347** ,002 78
General Point Average 99	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,251** ,002 157	1 ,044 179	-,171* ,044 139	,194 ,077 84	,318** ,003 84
SC Social Acceptance 99	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,127 ,154 127	-,171* ,044 139	1 ,353** 144	,353** ,004 84	,197 ,282 84
SC Social Acceptance 05	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,279* ,013 78	,194 ,077 84	,353** ,004 84	1 ,91 91	,540** ,000 91
Global Self-Worth 05 (outcome 1)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,347** ,002 78	,318** ,003 84	,197 ,282 84	,540** ,000 91	1 ,91 91

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

10

Kielen kehittymisen ja minäkäsityksen yhteys

- Kielen avulla ympäristö ohjaa lasta, jäsentää tapahtumia ja välittää odotuksia ja sääntöjä.
- Käytössä olevat sanat antavat raamin, jonka avulla minä voidaan määritellä.
- Kielen omaksuminen on voimakkaasti yhteydessä minäkäsityksen kehitykseen.
- Subjekttiivisesta → objektiiviseen minäkuvaan
- Kielellisen muistin kehittyminen
 - semanttinen muisti: kielellisesti purettu, kontekstivapaa ja yleinen; "Olen hyvä tyttö, Olen ihana, Olen plinsessa"
 - episodinen muisti: kerran tapahtunut, paikkaan ja aikaan sidottu; "Käytiin isän kanssa syömässä kiinalaista ruokaa"

11

- kun tiettyjä (em.) tapahtumia tapahtuu riittävän usein, niistä rakentuu skeemoja (scripteja - kertomuksia), jotka eivät enää täytä episodisen muistin tunnusmerkkejä (paikka – aika)

- Välttämätöntä minäkäsityksen kehitykselle on itsen liittyvien kertomusten muodostuminen.

- Autobiographinen muisti →

- Noin 3-4v. lapset alkavat puhua menneistä tapahtumista itsen liittyen ja vähitellen voittavat "infantile amnesian"

- Kielen avulla pystytään luomaan yhä tarkempia kertomuksia itsestä ja niin vähitellen yhä yhtenäisempi kuva itsestä rakentuu. Toisaalta kertomusten tuottaminen ei voi onnistua ilman tarpeeksi toimivaa minäkäsitystä.

12

Myös minään liittyvät tunteet opitaan kommunikaation seurauksena

- Sen lisäksi, että lapset kehittävät käyttämään kuvailevia käsitteitä itsestä (kiva, ilkeä, reipas...), he kehittävät tunteellisia reaktioita itseään kohtaan
- Kirjallisuudessa eniten käytetään termejä a) kunnia (hyvä mieli), b) häpeä ja c) syyllisyys, arvioidessa oman toiminnan seurauksia
- Subjektiviin minä tulee vähitellen tietoiseksi objektiivisesta minästä (miten suoriuduin, miltä näytän)
- ...eli subjektiivinen minä on ylpeä objektiivisesta minästä tai vaihtoehtoisesti...
- Kommunikaation avulla omaksutaan myös millaisia tunteita tunnetaan

13

Minätunteiden jaottelua

- **Kunniaa** tunnetaan silloin, kun teko kohtaa omat tavoitteet (saavutuksesta ollaan itse vastuussa, onnistuminen yhdistetään omaan yritykseen tai kykyyn)
- **Häpeää** tunnetaan silloin, kun huomataan ettei olla tarpeeksi hyviä (→ epäpäteviä) tai on epäonnistuttu kohtaamaan omat tai sosiaaliset standardit (→ syy itsessä)
- **Syyllisyyttä** tunnetaan silloin, kun on toimittu toisin kuin tulisi toimia. On siis tiedossa, että jotain olisi voinut tehdä toisin saavuttaakseen tavoitteen (→ syy teossa).

14

II Minäkäsityksen normatiivinen kehitys (Harter)

- Minäkäsityksen kehitys on yhteydessä kognitiiviseen kehitykseen.
- Voidaan erottaa erillisiä kausia, jolloin minäkäsitys kehittyy "samanaikaisesti", voidaan puhua **normatiivisista** muutoksista
- **Kognitiivinen rakenne**
- Kuitenkin, selviä eroja voi olla tiettyjen alojen, yksilöiden ja sosiaalisten yhteyksien osalta.
- **Sosiaalinen rakenne**
- Kuinka vanhemmat/huoltajat, ystävät, ohjaajat, opettajat vaikuttavat vaihtelevasti minäkäsityksen yleisyyteen ja yksityisyyteen ja näiden määritelmien tarkkuuteen
- "...vaikka ideaalisesti voidaan ajatella, että lapsi löytää vähitellen itse itsensä (määrittää itsensä) on hän toisaalta saamansa hoidon ja tuen armoilla"

15

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Objektiivinen minä → n. 1½v. lapsi osaa nimetä itsensä peilistä
- Tämän jälkeen lapsi alkaa vähitellen ohjautua vanhempien antamien standardien, tavoitteiden ja sääntöjen mukaan → tulee osoittaa, jos poiketaan ohjatusta on lapsi vastuussa
- 1½ v. Lapsi iloitsee tornin tai palapelin rakentamisesta, ilman vanhempien palautetta
- 2v. Etsii vanhempien reaktioita hyvistä suorituksista ja välttää negatiivisia vastauksia; epävarmojen tilanteiden ja epäonnistumisen palautemallin ensi vaiheita
- Opiatan kääntämään selkä ja nostelemaan olkapäitä
- 3v. Enää ei tarvita muiden läsnäoloa tunteiden varmistamiseksi
- → rangaistuksen pelko

16

Varhaislapsuudessa (3-4v.)

- Kuvaukset ovat hyvin konkreettisia ja sisältävät kuvauksia havaittavista a) ominaisuuksista: "Osaan sukeltaa", "Osaan numerot", b) kyvyistä "Olen vahva", "Olen nopea", c) tunteista "Olen iloinen/surullinen", d) tunteista "Pidän jäätelöstä", "Tykkään kissoista" ja e) asennoista "Olen piilossa sohvan takana. Yritä löytää minut".
- Kuvaukset ovat toisistaan erillään, koska tässä vaiheessa lapsilla ei ole kykyä yhdistää piirteitä toisiinsa. Samoin määritellyt ominaisuudet ovat pysymättömiä ja lapsilla ei ole mahdollisuutta testata hypoteettisia minäkäsityksiä.
- Lapsen ei kykene erotella omaa ideaalista (osaan A,B,C...ja K)
- Eikä mahdollisuutta vertailla onnistumista toisessa ja epäonnistumista toisessa lajissa.
- Määritelmät yleensä hyvin positiivisia
- Poikkeavuus tässä suhteessa merkki jostain vakavasta *

17

Esikouluikä (5-7 v.) "keskilapsuus"

- Lapsen pystyvät muodostamaan luetteloita, missä he ovat hyviä
- Myös kuvittelu kehittyy ja auttaa lasta ottamaan leikeissä aikuisen ja itsensä roolit.
- Dualismi vallitsee edelleen (hyvä – paha, kiva – ilkeä jne.)
- Vallalla edelleen positiivinen minäkäsitys
- nopea taitojen kehittyminen tarjoaa syyn positiivisiin arvioihin
- Jotkut lapset pystyvät tuen avulla huomioimaan oman suorituksen parantamisen
- Vallalla voimakas usko, että yritys tuo onnistumisen (toisaalta tutkimus on osoittanut, että kaikki lapset eivät kuulu tähän kategoriaan, esim. Dweck, 1995)
- Vaikka tunteita voidaan kokea ilman ulkopuolisen läsnäoloa lapset eivät pysty kuvailemaan tunteitaan ennen esikouluikää

18

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Lapset käsittävät aikuisten arvioinnin standardit ja yrittävät käyttää tätä tietoa ohjaamaan käytöstä
- He eivät kuitenkaan vielä pysty arvioimaan käytöstään (tarkkailemaan omaan objektiivista minää)
- Väliaikaista vertailua (ei arviointia suhteessa muihin),
 - Jotkut lapset jo tässä iässä murehtivat mahdollisia virheitä eivätkä pysty keskittymään kontrolloiviin prosesseihin (yrittäminen, keskittyminen, avun hakeminen: esim. kysyminen)
 - Jotkut oppilaat saattavat välttää niiden strategioiden käyttöä, jotka voisivat heidän taitojen ja suoritusten parantamista
 - Arviointi-/palautekäytännöt (kotona / päiväkodissa) ovat yhteydessä muodostuviin käyttäytymismalleihin

20

Mitä voidaan tehdä

- Lapset eivät osaa analysoida tekemiään virheitä niin, että heidän itsensä täytyisi muuttua → ympäristön muutos auttaa
- Epärealistisuus → realismi
- Ongelmana "negatiiviset lapset" (täysin paha/tyhmä/surullinen/ huono)
 - Korjaavana keinona voi koettaa minäpiirrosta:

20

Keskilapsuus (8-11v.)

- Minä pystytään kuvailemaan (ei vain konkreettisesti)
- Yhä kasvavassa määrin suhteessa muihin
- Yleistyksiä ja yläkäsitteitä, joilla minää kuvataan
 - (vrt. taito vai yleisty)
- Minäkuvaukset liittyvät myös tarkemmin spesifiin tilanteisiin
- Tässä vaiheessa pystytään myös muodostamaan määritelmiä suhteessa itsearvoon ja selittää miksi (olen tyytyväinen itseeni, koska...)
- Voidaan yhdistää sekä positiivisia että negatiivisia arvioita (älykäs - tyhmä, kiva - ilkeä, hyvä - paha)
- Minä siirtyä lähemmäs toisten arvioimaan kuvaa itsestä

Arvot

21

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Lapset oppivat vertailemaan ympäristön kannustuksesta suoritustaan a) eri aloilla ja lajeissa ja myös b) suhteessa toisiin
- Eri osaamisalojen vertailujen puuttuessa realistisen (normatiivisen) minäkuvan kehitys voi viivästyä
- Tai palauteen ollessa aina negatiivista ei opita yhdistämään eikä arvioimaan omia ominaisuuksia
- Sukupuolisidonnainen minäkäsitys voimistuu
- Sisäistetään vähitellen ulkoisia ohjeita (Deci & Ryan)
- Minä yhä voimakkaammin määritellään suhteessa toisiin
 - (heikot - erityisryhmät vaarassa)
- Yrittämisen kaksiteräinen miekka - arvot

22

Nuoruus, minä ja kommunikaatio (12-15)

- Formaaliset operaatiot, tulisi pystyä rakentamaan hyvä teoria... ja testaamaan se.
 - ei kuitenkaan toimi minäkäsityksen osalta
- Minä poikkeuksetta on vahvasti määritelty sosiaalisten suhteiden ja oman hyväksynnän kautta
 - puheliäitä, hauskoja, kivoja, hyvin pukeutuneita, cooleja, hyviä heittämään juttuja, vitsikkäitä, urheilullisia ja yms.
- Minä jatkaa rakenteellista kehittymistään/eriytymistään
- Yleistyksiset (abstraktiot minään) kasvavat: avoin vs. ujo
 - yhä tarkempia yleistyksiä (mutta toisaalta ne pysyvät erillään), jolloin en edelleen vaara, että yleistyksiä (all-or-none) -pohjalta
 - abstraktion määrä lisääntyy, mistä syystä voidaan (ajatella ja) korostaa joitakin asioita ns. liikaa...pelkän ajattelutyylin pohjalta

23

Ympäristön vaikutus

- Tutkimuksissa havaittu, että toveripiiriin (koulu) hyväksyntä, vanhempien ja "aikuisen" hyväksyntä ovat edelleen keskeisiä itsearvostusta määrääviä tekijöitä myös tässä ikävaiheessa
- Ulkopuolisen tuki auttaa parhaiten niitä nuoria, joilla on joku vahvuusalue
- Ongelmallisia ne nuoret, jotka arvioivat "kaikki" kompetenssinsa alhaiseksi
 - täytyy ottaa selvälle → selvät taitojen kehitysohjelma ja toivon perspektiivin luominen

24

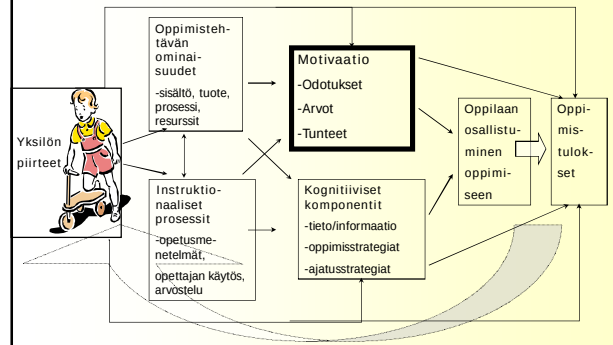
Minäkäsitys ja motivaatio (johdatus orientaatioihin)

- Oppilaiden käsitykset omasta pätevyystään (eli odotukset), jotka muodostuvat koulukokemuksista ja niiden tulkinnasta, vaikuttavat lasten käytökseen jatkossa
- Sekä ulkoinen että sisäinen palautejärjestelmä muodostavat pohjan motivaatiolle
- Positiivinen oppijaminäkäsitys on positiivisesti yhteydessä yrittämiseen, kurssien valintaan, akateemisiin tavoitteisiin, akateemisiin tuloksiin, lukion päättämiseen, yliopistoon hakemiseen, ammatteihin...
- Yhteydessä myös positiivisiin suoriutuksiin, psykologiseen terveyteen, koulu mielipiteisiin ja sosiaalisten suhteiden solmimiseen
- OPS: Tavoitteena positiivinen minäkäsitys

26

Miten minäkäsitys sijoittuu oppimistilanteeseen

26

Tavoiteorientaatiot

1. Oppimisorientaatio
2. Suoritusorientaatio
3. Välttämisorientaatio
4. Opittu avuttomuus

27

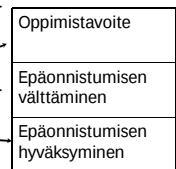
Tavoiteorientaatiot ja oppiminen (Dweck)

Kolme välttämää, jotka eivät välttämättä pidä paikkaansa:

- Kyvykkäät ja taitavat oppilaat ovat sisäisesti motivoituneita. He janoavat haasteellisia tehtäviä
- Vanhempien kiittäminen lasten älykkyydestä ja lahjakkuudesta rohkaisee lasta sisäiseen motivaatioon ja oppimisorientaatioon.
- Itsevarmuus ja luottamus omaan älykkyyteen johtaa oppimisorientaatioon.

- 1) Älykkyyden on "muotoutuvaa" - älykkyyttä pystytään parantamaan

- 2) Älykkyyden on pysyvä kokonaisuus - älykkyyttä tietty määrä (toisilla enempi kuin...) - jotkut ovat älykkäitä, jotkut eivät

28

Tavoiteorientaatiot

1. Oppimisorientaatio

- ymmärtäminen
- kompetenssin lisääminen
- haasteellisuus → mahdollisuus testata itseään
- virheet → mahdollisuus oppia

2. Suoritusorientaatio

- hyvään lopputulokseen pääseminen päätavoite (ei välttämättä ymmärtäminen)
- virheiden välttäminen keinolla millä hyvänsä
- osa työskentelystä käytetään ajatteluun siitä miten toiset suhtautuvat

Esimerkkejä:

- halutaan korostaa hyviä suorituksia → yritetään näyttää "fiksummilla"
- valitsee yleensä vähemmän mahdollisen tien → vertailee arvosanoja (piilottaa oman, jos huonompi)
- valitsee tehtäviä, joissa varmasti onnistuu → jos epäilee epäonnistuvansa, osoittaa selvästi, ettei yrittänytkaan tosissaan

3. Välttämisorientaatio

- Haasteellisuus → mahdollisuus epäonnistua
- virheet → osoitus oman kykenemättömyydestä
- Parempi olla vastaan, olla tekemättä
- Huonon tuloksen alleviivaaminen
- depressiivisyys, alistuneisuus → "Opittu avuttomuus"

29

Tavoiteorientaatioiden muotoutumisesta; mistä kaikki (voi) alkaa

Lastentarhaikäisetkin (3,5-5v.) voivat osoittaa välttämisorientaatiota

Palapelitehtävä:

- Toiset halusivat pysyä helpoissa palapeleissä
- Roolileikki, siitä miten vanhemmat suhtautuisivat
- Virhe, väärä vastaus lapsen maailmassa merkki pahuudesta → rangaistus
- Virheitä kartetaan vain hyvä lopputulos merkitsee

Palaute ratkaisevaa:

- Kykyihin ja lapseen kokonaisuutena liittyvä palaute (-)
 - Virheittömyyteen ja lopputulokseen keskittyvä palaute (-)
 - Älykkyyden ja lahjakkuuden kiittäminen (-)
 - Oppimisstrategioihin ja yrittämiseen liittyvä palaute (+)
- Erityistä tukea ja ohjausta annettaessa on hyvä selvittää oppilaan suhtautuminen virheisiin
- Suorituksen tai kyvykkyyden parantumiseen liittyvään palauteeseen tulee aina liittää syy mistä parantunut tulos johtuu
 - Haasteet ja virheet ovat niitä tilaisuuksia, jolloin voidaan oppia jotain uutta.
 - Koulun tehtävä antaa valmiuksia oppilaille toimia uusissa haasteellisissa ja vaikeissa tilanteissa.

30

4. Opittu avuttomuus

Seligmanin (1974) opitun avuttomuuden teoria.

- Yksilö menettää tilanteen hallinnan. Hän ei pysty kontrolloimaan tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä. Hän vain odottaa, mitä seuraavaksi
- Opitun avuttomuuden seuraukset muistuttavat masennusta.

Opittuun avuttomuuteen liittyy seuraavia oireita:

- Passiivisuus
- Vaikeus oppia, että toiminta tuottaa tulosta
- Aggression puute (→ negatiivista)
- Avuttomuus vähenee ajan myötä
- Painon menetys, syömättömyys, hermostuneisuus, seksuaaliset ongelmat
- Norepinefriinin muutokset
- Vatsahaava ja stressi

31

- Syynä havainto, että toiminta ja saadut palautteet ovat toisistaan riippumattomia. "En ole itse vastuussa saadusta palautteesta".
- Vaikka koulun tehtävä on edistää ihmisen valmiuksia, se tarjoaa joillekin kokemuksia, joita voi kuvata sanalla *opittu avuttomuus*.
- Osa lapsista joutuu jatkuvasti tilanteisiin, jossa he kokevat epäonnistumisia. Aina vain menee huonosti.
- Osa lapsista passivoituu, osa etsii vaihtoehtoisia keinoja saada huomiota (kielteisyys → merkki taistelusta avuttomuutta vastaan?)
- Myös muutokset keskushermostossa ovat olleet selviä.

→ Passiiviset pahimmassa vaarassa. Passiivinen ote elämään on merkittävä parantumisen este. Monissa terapioissa koetetaan ihminen saada liikkeelle, tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka osoittavat hänen vielä hallitsevan omaa elämänsä.

32

Attribuutiot

- Selittävät tapahtuminen syitä (onnistuminen–epäonnistuminen)
- Muodostamme attribuutioita:
 - epätavallisissa tilanteissa (**jotain uutta ennenkokematonta tapahtuu**)
 - todellisissa (tärkeissä) tilanteissa
 - odottamattomissa tilanteissa (jotain tapahtuu mitä ei ole tapahtunut aikaisemmin)
- Attribuutiot vaikuttavat siihen miten meidän odotukset tulevista tilanteista (miten tulevaisuudessa samanlaisissa tilanteissa tulee käymään) ja tunteista (kunnia, syyllisyys vai häpeää)
- Mistä attribuutiot tulevat?
 - Attribuutiot muodostuvat aikaisemmista kokemuksista. Lisäksi niiden muotoutumiseen vaikuttaa tärkeät henkilöt (vanhemmat & opettajat) ja sosiaalistuminen.

33

Weiner "Attribuutioiden havaitseminen ja korjaava palaute"

Weinerin työ perustuu tutkimukseen suoritusten tulkinnasta.

Ensimmäisen luokituksen mukaan tärkeimmät suoritusselitykset voidaan jakaa kahteen pääluokkaan:

- Paikallisuus: tulos voidaan selittää johtuvan yksilöstä itsestään johtuvista tekijöistä tai yksilön ulkopuolisista tekijöistä
- Pysyvyys: tulos tapahtuu uudelleen ja uudelleen eli se on pysyvää (stable) ja tulos voi vaihdella (variable).

Yhdistelmä näistä kahdesta päätekijästä johtaa malliin, johon ihmisten luomat suoritukseen liittyvät attribuutiot voidaan pääasiallisesti jakaa:

		Paikallisuus	
		Sisäinen	Ulkoinen
Pysyvyys	Pysyvä	Kyky	Tehtävän vaikeus
	Vaihteleva	Yrittäminen	Onni

34

Yhteenvedoa attribuutioista

- Opetuksessa on huomioitavaa, miten lapset tulkitsevat onnistumisiaan ja epäonnistumisiaan.
- syyksi aina jossain määrin yrittäminen on oppilailla toivoa menestystä seuraavalla kerralla. Jos epäonnistuminen laitetaan/annetaan jäädä kykyjen syyksi oppilaalla ei ole paljoa toivoa paremmasta.
- Sisäiset attribuutiot ovat käyttökelpoisia onnistumisen jälkeen.
- Vaihtelevat attribuutiot epäonnistumisen jälkeen.
- Lisäksi epäonnistumisen tukemiseksi voidaan tarjota tietoa
 - miten muut pärjasivät (jos muillakin on mennyt huonosti)
 - miten oppilas pärjää muissa aineissa tällä hetkellä (hyvin)
 - miten oppilas pärjää normaalista kyseisessä aineessa (hyvin)
- ...ja yhdistää tämä tieto yrittämistä ja strategioita korostavaan palautteeseen.

35